

Görkəmli alim, qayğıkeş müəllim, bacarıqlı elm təşkilatçısı

Görkəmli şəxsiyyətlər, xüsusən, elm adamları haqqında yazılan məqalələrdə, adətən, qəhrəmanın bir keyfiyyəti daha çox qabardılır. Məsələn, “dünya şöhrətli neftçi-alim”, “tarix elminin görkəmli simalarından biri”, “fəlsəfə elminə mühüm töhfələr vermiş filosof” və sair. İndi haqqında söz açdığımız dəyərli ziyalı barədə danışanda isə xüsusilə, qabardılmalı bir neçə məqam ortaya çıxır. Çünki, o, təkcə tibb elmləri doktoru, professor deyil, həm də görkəmli səhiyyə təşkilatçısı, yalnız ali məktəb müəllimi deyil, həm də təhsilin idarə edilməsində xüsusi xidmətləri olan mütəxəssis, təkcə gənc alimlərin elmi rəhbəri deyil, həm də elm sahəsinə çoxsaylı gənclərin cəlb edilməsinə nail olmuş qayğıkeş və müdrik ziyalı kimi nəcis keyfiyyətlərə malikdir. Belə ziyallardan biri Azərbaycan Respublikasının dövlət müstəqilliyinin bərpasından sonrakı mərhələlərdən etibarən ümummilli lider Heydər Əliyevin fəal tərəfdaşlarından, milli səhiyyəmizin, tibb elmi və tibb təhsili sistemimizin yeni müstəvidə aparılan inkişaf trayektoriyasının ardıcıl təşkilatçılarından, bu sahələr üzrə professional tibb kadrları hazırlığının fədakar mütəxəssislərindən olan Vaqif Bilas oğlu Şadlinskiyədir.

Vaqif müəllim 1991-ci ildən Azərbaycan Tibb Universitetinin Həmkarlar İttifaqı Komitəsinin sədri, 1994-cü ildən ümumi işlər üzrə prorektoru, 1996–2001-ci illərdə isə tədris işləri üzrə prorektoru vəzifələrini yerinə yetirib. Vətənə, xalqa ləyaqətlə xidmət göstərən görkəmli alim ölkəmizin müstəqilliyinin ilk illərindən tibb elmi və tibb təhsilinin inkişafına dəyərli töhfələrini verir. O, həmçinin 1993-cü ildən Yeni Azərbaycan Partiyası sıralarında fəallıq göstərənlerin ön cərgəsində olub. Onun 1997-1998-ci illərdə prezident seçkiləri ərəfəsində ulu öndər Heydər Əliyevin vəkili, 2003-cü il prezident seçkilərində isə cənab Prezidentimiz İlham Əliyevin səlahiyyətli nümayəndəsi kimi ölkənin müxtəlif regionlarında təbliğat və təşviqat qruplarının rəhbəri olarkən etdiyi çıxışlar rəğbətə qarşılanıb.

V.Şadlinski çox çətin, lakin şərəfli və zəngin bir həyat yolu keçib. 1940-cı il yanvarın 24-də Qərbi Azərbaycanın (indiki qondarma Ermənistan) Vedi rayonunda ziyalı ailəsində dünyaya göz açan Vaqif 1948-ci ildə – 8 yaşında ikən ailəsi və digər azərbaycanlı soydaşları ilə birlikdə Stalin – Mikoyan cütliüyünün qurduğu mənfur plan əsasında erməni daşnakları tərəfindən dədə-baba yurdlarından kütləvi şəkildə deportasiyaya məruz qalıb. Erməni vandalizmi ilə üzleşən Şadlinski ailəsi Şəmkir rayonunun Leninkənd (indiki Çinarlı) qəsəbəsində məskunlaşıb.

Atası – əməkdar müəllim, “Lenin” ordenli Bilas müəllimin direktoru olduğu orta məktəbi bitirdikdən sonra gənc Vaqif keçmiş SSRİ-nin ordu sıralarında hərbi xidmətə çağırılıb. Ordudan tərxis olunduqdan sonra – 1963-cü ildə N.Nərimanov adına ATİ-nin Stomatologiya fakültəsinə qəbul olunub. Hələ tələbə ikən əla təhsil nümunəsi göstərən gənc Vaqif həm də institutun ictimai həyatında fəal iştirak edib, tələbələrin yaxın dostuna, müəllimlərin istəklisinə çevrilib.

1968-ci ildə institutu fərqlənmiş diplomu ilə bitirən gənc ATİ Elmi Şurasının qərarına əsasən, Tərapevtik stomatologiya kafedrasında baş laborant vəzifəsində həkimlik fəaliyyətinə başlayıb. 1970-ci ilin iyun ayında isə öz xahişi ilə İnsan anatomiyası kafedrasında eyni vəzifəyə keçirilib və artıq 50 ildir ki, həmin kafedrada çalışaraq baş laborantlıqdan professor, kafedra müdiri vəzifələrinə, Əməkdar elm xadimi, akademiklik rütbələrinə qədər yüksəlib. Kafedrada fənnin tədrisi, təlim-tərbiyə işləri ilə məşğul olmaqla yanaşı, elmi-tədqiqat işlərinin yerinə yetirilməsinə də xüsusi həvəs göstərən V.Şadlinski Moskvada, Sankt-Peterburqda, Voronejdə, Minskə, Kiyevdə, Xarkovda elmi ezamiyyətlərdə olub, anatomiya elminin sirlərinə dərinləndirən yiyələne bilmək imkanı əldə edib. Bunun nəticəsi kimi, o, 1982-ci ildə Tbilisidə namizədlik, 1999-cu ildə isə doktorluq dissertasiyalarının müdafiə edərək əvvəlcə tibb elmləri namizədi, sonra isə tibb elmləri doktoru elmi dərəcələrinə və professor elmi adına layiq görülüb.

İstedadlı Azərbaycan aliminin əsas elmi istiqamətini periferik sinir sisteminin struktur elementlərinin tədqiqi, onların mieloarxitektonikası, mielo və morfogenezinin qanunauyğunluqları, həmçinin kafedranın unikal elm və tədris muzeyindəki kəllə kolleksiyaları üzərində aparılan klassik antropometrik və müasir innovativ bioimpedansometrik metodlarla yerinə yetirilən elmi-tədqiqat işləri, eləcə də insanın endokrin və kiçik ekzokrin vəzirlərinin fərdi, cinsi və yaş xüsusiyyətləri, onların nisbi normada və balneoloji təsirlər zamanı limfoid aparatı strukturları ilə qarşılıqlı əlaqələri, bütövlükdə, morfolojiya elminin ən aktual problemlərindən olan endokrinolo-

giya, ekzokrinologiya, limfologiya və immunologiya sahələrinin morfo-funksional xüsusiyyətlərinin tədqiqi nəticəsində əldə olunan dəlillərin səhiyyə praktikasına tətbiqi təşkil edir.

Professor V.Şadlinskiyə “Normada və zobogen təsirlər şəraitində qalxanabənzər vəzin struktur homeostazı və morfo-funksional xüsusiyyətləri” mövzusunda aid doktorluq dissertasiyası işi xarici ölkə alimləri tərəfindən də etiraf edilir ki, bu vaxta qədər bu vəzin struktur elementlərinə, onun morfo-funksional xüsusiyyətlərinə həsr olunmuş elmi-tədqiqat işlərinin ən mükəmməlidir və praktik tibbə tətbiqi nöqteyi-nəzərindən də ən prioritetlərdəndir. Xarici ədəbiyyatda Azərbaycan aliminin elmi-tədqiqat işlərinə edilən çoxsaylı istinadlar da əsərin əhəmiyyətindən və yüksək keyfiyyətindən xəbər verir.

XX əsrin sonu, XXI əsrin əvvəllərində V.Şadlinski elmi məktəbinin yetirmələri tərəfindən müasir dövrün ən aktual problemlərindən sayılan borulu daxili orqanların divarlarında yerləşən vəzi-limfoid aparatının morfo-funksional xüsusiyyətlərinin tədqiqi geniş vüsət aldı. Kafedrada borulu və boşluqlu daxili orqanların divarlarında olan vəzi və limfoid aparatlarının qarşılıqlı əlaqələrinin normada və balneoloji təsirlər zamanı kompleks şəkildə öyrənilməsindən əldə olunan nəticələr Azərbaycan morfolojiya elminin beynəlxalq aləmə və inteqrasiya olunmasına möhkəm zəmin yaratdı. Elmi-tədqiqat işlərinin intensiv olaraq yerinə yetirilməsi öz bəhrələrini verdi və son 25 ildə kafedrada 8 elmlər doktoru, 29 tibb elmləri üzrə fəlsəfə doktoru hazırlandı. Vaqif müəllimin birbaşa elmi rəhbərliyi və məsləhətçiliyi ilə qeyd edilən zaman kəsiyində 7 elmlər doktoru, 17 tibb elmləri üzrə fəlsəfə doktorluğu dissertasiyası işi hazırlandı. Görkəmli alim dünyanın bir çox ölkələrində, o cümlədən ABŞ, Almaniya, Türkiyə, İtaliya, Çin, İran, İspaniya, Rusiya Federasiyası, Kanada, Gürcüstan, Özbəkistan, Macarıstan, Polşa, İsrail, İngiltərə, MDB dövlətlərində keçirilən elmi konfrans, konqres, qurultay və simpoziumlarda iştirak edərək, Azərbaycan morfolojiya elminin ləyaqətli təmsilçilərindən birinə çevrilib.

1995-ci ildə kafedranın müdiri seçilən V.Şadlinski hazırda da bu vəzifədə çalışır. İnsan anatomiyası fənni üzrə müəllim və praktik məşğələlər apararaq yüksəkixtisaslı tibbi kadrların hazırlanmasına böyük əmək sərf edir.

Görkəmli alim elmi-pedaqoji fəaliyyəti dövründə 600-ə yaxın elmi əsərin, o cümlədən 15 monoqrafiya, 32 dərslik, 45 dərs vəsaiti və tədris-metodik tövsiyənin, 2 sənədləşdirici təklifin, kitab və rəhbərliklərin, onlarca elmi-kütləvi məqalənin müəllifidir. Onun Azərbaycan, rus və latın dillərində çapdan çıxan “Anatomiya atlası” kitabı Şərqi ölkələri tarixində ilk anatomik atlasdır. O, həmçinin müasir dövr üçün latınca, Azərbaycanca, rusca, ingiliscə tərtib etdiyi “Anatomik terminologiya” kitabının, həm müəlliflərlə birlikdə Azərbaycan, rus və ingilis dillərində çap etdiriyi orijinal dərsliklərin, rezidentlər üçün Azərbaycan və rus dillərində hazırlanan ilk rəhbərliyin və kafedraya şöhrət gətirən, xalqımızın övladları üçün ləziz olan digər qiymətli kitabların müəllifidir. Rus dilində yazılan sonuncu kitab Moskvada alimləri geniş rəy verib, onun məzəyyətlərini yüksək dəyərləndiriblər.

2018-ci ildə rus alimlərinin və Azərbaycanın görkəmli alimi V.Şadlinskiyə həmmüəllifliyi ilə Voronejdə çap olunan “Həzm və tənəffüs sistemi orqanlarının divarlarının çoxhüceyrəli vəzirləri (Morfolojiyanın funksional məsələləri)” adlı 278 səhifəlik monoqrafiya son illərin şedevri sayılan elmi əsərlərdəndir.

Kitabda V.Şadlinski elmi məktəbinin yetirmələrinin də əsərlərinə çoxsaylı istinadlar edilib.

Professor V.Şadlinski kafedra müdiri vəzifəsində çalışdığı son 25 ildə tədris keyfiyyətinin yaxşılaşdırılması yolunda ATU-nun rəhbərliyi tərəfindən aparılan islahatlarda yaxından iştirak edərək, yüksək nəticələr əldə edib. 1996–2001-ci illərdə onun Azərbaycan Tibb Universitetinin tədris işləri üzrə prorektoru vəzifəsində çalışması, qeyd olunan islahatların təkcə bir kafedra daxilində deyil, ümumuniversitet səviyyəsində daha geniş miqyasda həyata keçirilməsinə zəmin yaratdı. Hazırda professor V.Şadlinski ATU-nun rektorunun tədris keyfiyyətinin yaxşılaşdırılması və təkmilləşdirilməsi yolunda apardığı islahatlarda – aralıq sorğunun ATU-nun test mərkəzində keçirilməsində, elektron jurnala keçid prosesində, test fondunun yeni rəqəmsal tərtibi məsələlərində və digər layihələrdə yaxından iştirak edərək, belə progressiv yenilikləri ürəkdən dəstəkləyir, tələbələrin bacarıqlı, savadlı həkim kimi yetişmələrində mühüm əhəmiyyət kəsb edən yeniliklərin onlara qarşı təlim-tərbiyə tələbkarlıqlarını azaltmadan həyata keçirilməsinə yaxından kömək göstərir. O, təhsil və təlim-tərbiyə sahələrində əldə etdiyi müvəffəqiyyətlərə görə dəfələrlə Azərbaycan Respublikası Səhiyyə Nazirliyinin və ATU-nun rektorluğunun Fəxri fərmanlarına, təşəkkürnamələrə layiq görülüb.

Görkəmli alimin səyi nəticəsində kafedra əməkdaşlarının xarici ölkə alimləri ilə inteqrasiyası, beynəlxalq əlaqələri daim genişləndirilir. Belə ki, 2000-ci ilin yanvar ayında M.İ.Şeçenov adına Moskvada Dövlət Tibb Akademiyasının (indiki Tibb Universitetinin) İnsan anatomiyası kafedrası, eləcə də Gürcüstan Elmi-Tədqiqat Eksperimental Morfolojiya İnstitutu, daha sonra isə Gürcüstan Dövlət Tibb Universiteti nəzdində fəaliyyət göstərən Eksperimental Morfolojiya İnstitutu ilə Azərbaycan Tibb Universitetinin İnsan anatomiyası kafedrası arasında elm və təhsil sahələrində qarşılıqlı əməkdaşlıq haqqında uzunmüddətli müqavilələr bağlanıb, SSRİ-nin süqutundan sonra keçmiş beynəlxalq əlaqələr yenidən bərpa edilibdir. Bunlardan əlavə, Vaqif müəllimin səyi sayəsində Türkiyə universitetlərinin tibb fakültələri, Başqırdıstan, Saratov, Voronej Tibb Universitetlərinin anatomiya kafedraları, eləcə də Azərbaycan Dövlət Bədən Tərbiyəsi və İdman Akademiyası ilə ATU-nun İnsan anatomiyası və tibbi terminologiya kafedrası arasında elmi-tədqiqat və tədris işləri üzrə birgə əməkdaşlıq müqavilələri imzalanıb.

2017-ci ildə V.Şadlinskiyə təşəbbüsü ilə İnsan anatomiyası kafedrasının unikal muzeyi Azərbaycan Respublikası Mədəniyyət və Turizm Nazirliyinin ictimai əsaslarla fəaliyyət göstərən rəsmi muzeylər reyestrinə daxil edilib. O, 2018-ci ildə Azərbaycan “Anatom, Histoloq və Embrioloqlar Elmi Cəmiyyəti” İctimai Birliyini yaradıb və bu qurumun sədri seçilib. 2019-cu ildə İctimai Birliyin nəzdində “Nəzəri, klinik və eks-

perimental morfolojiya jurnalı”nın təsis edilməsinə nail olub və həmin jurnalın baş redaktorudur.

Akademik V.Şadlinski 2018-ci ilin iyul-avqust aylarında – məzuniyyət dövründə Prezident İlham Əliyevin və Birinci vitse-prezident Mehriban xanım Əliyevanın səhiyyə, elm və təhsil sahələrinə göstərdikləri diqqət və qayğının, həmçinin Azərbaycan Respublikası Səhiyyə Nazirliyinin, eləcə də ATU-nun rəhbərliyinin yaxından köməyi sayəsində kafedranın yarızirzəmi halında olan yararsız otaqlarında əsaslı təmir və rekonstruksiya, yenidənqurma işləri apararaq, onu gözoşayan tədris və elm mərkəzinə çevirib. Burada 80 yerlik müəllim zalı, seksiya otaqları, elmi-tədqiqat işi laboratoriyaları yaradılıb. 2019-cu il fevralın 19-da səhiyyə naziri, professor Oqtay Şirəliyev və ATU-nun rektoru, professor Gəray Gəraybəyli mərkəzin açılışında iştirak edərək, təqdimatını keçirib və onu professor-müəllim heyətinin, tələbələrin istifadəsinə veriblər.

2019-cu il dekabrın 10-da kafedranın müəllim heyəti zalında – Anatomiya Teatrda professor V.Şadlinskiyə təşkilatçılığı sayəsində kafedranın yaradılmasının 100 illik yubileyi keçirildi. ATU-nun rektoru, professor Gəray Gəraybəyli tədbiri açaraq kafedranın tarixindən, onun ilk yaradıcılarından, eləcə də V.Şadlinskiyə son 25 ildəki fəaliyyətindən bəhs edən nitqi söylədi. Tədbirdə iştirak edən təhsil naziri Ceyhun Bayramov, səhiyyə nazirinin müavini Elsevər Ağayev, AMEA-nın müxbir üzvü Misir Mərdanov, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Ali Attestasiya Komissiyasının sədri, professor Famil Mustafayev, eləcə də Türkiyədən, Rusiya Federasiyasından, Gürcüstandan, Başqırdıstandan gəlmiş nümayəndələr ürək sözlərini, təbriklərini söyləyərək bir daha Vaqif Şadlinskiyə gördüyü işlərin möhtəşəmliyindən söz açdılar.

Professor V.Şadlinskiyə əməyi dövlət tərəfindən yüksək qiymətləndirilib. O, müxtəlif illərdə “Əməkdar həkim” və “Əməkdar elm xadimi” fəxri adlarına, “SSRİ səhiyyə əlaçısı” döş nişanına, akademik Yusif Məmmədəliyev adına mükafata, Beynəlxalq Kadrlar Akademiyasının qızıl medalına, “Azərbaycanın 100 görkəmli alimi” layihəsinin fəxri diplomuna və digər mükafatlara layiq görülüb.

O, Rusiya Tibb Elmləri Akademiyası və Rusiya Elmlər Akademiyasının, Avropa Təbiət Elmləri Akademiyası və Türk Dünyası Araşdırmaları Uluslararası Elmlər Akademiyasının akademiki, Rusiya Təbiət Elmləri Akademiyasının xarici üzvü, Nyu-York Akademiyasının, Beynəlxalq Morfoloqlar Assosiasiyası Koordinasiya Şurasının, Avropa Patoloqlar Cəmiyyəti İdarə Heyətinin üzvü seçilib.

Görkəmli alim respublikamızın və dünyanın bir sıra elmi jurnallarının redaksiya heyəti və redaksiya şuralarının üzvüdür.

Aqillər deyirlər ki, xoşbəxt o şəxsdir ki, işdə evi üçün, evdə isə işi üçün darıxır, hər ikisini eyni dərəcədə sevir. Zənnimizcə, Vaqif müəllim də həm işi, həm də ailəsi üçün eyni dərəcədə darıxan, onlar üçün hər əzabə qatlaşmağı bacaran böyük şəxsiyyətlərdəndir. O, alman dili müəllimi olan ömür-gün yoldaşı Solmaz xanımla birlikdə böyüdü, boya-başa çatdırdıqları övladlarını da əsl azərbaycanlı ailəsinə xas olan tərzdə pərvazlandırır, ərəsəyə gətirib. Övladlarının dördü də tibb təhsillidir, Vətənə, xalqa və dövlətə ləyaqətlə xidmət göstərirlər.

ATU-nun İnsan anatomiyası və tibbi terminologiya kafedrasının əməkdaşları hesab edirlər ki, bu günlərdə 80 yaşını təntənə ilə qeyd edəcəkləri Vaqif Şadlinskiyə doğma Vətənimizdə XXI əsr anatomiya elmi məktəbinin yaradıcısı və qurucusu adlandırılmağa haqları var. Qoy, bu səmimi fikirlərimiz Vaqif Şadlinski böyüklüyünə ünvanlanmış yubiley töhfəmiz olsun.

Mübariz ALLAHVERDİYEV,
ATU-nun İnsan anatomiyası və tibbi terminologiya kafedrasının professoru, Əməkdar müəllim, tibb elmləri doktoru

Elçin XIDIROV,
kafedranın professoru, tibb elmləri doktoru